

Міністерство внутрішніх справ України
Харківський національний університет
внутрішніх справ

ОДИНЦОВА ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 343.9.01:343.9.024 (477)

**ДЖЕРЕЛА КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ
ПРО ОРГАНІЗОВАНУ ЗЛОЧИННІСТЬ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ
У КРИМІНОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ ТА ПРАКТИЦІ**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2012

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Луганському державному університеті внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, МВС України.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор
Литвинов Олексій Миколайович,
Харківський національний
університет внутрішніх справ,
начальник кафедри кримінального права та
кримінології.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент
Денисов Сергій Федорович,
Чернігівський державний
інститут економіки та управління,
професор кафедри цивільного,
господарського та кримінального права;

кандидат юридичних наук, доцент
Титаренко Олексій Олексійович,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
начальник відділу організації наукової
роботи та редакційно-видавничої діяльності.

Захист відбудеться 12 жовтня 2012 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.03 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою (61080, Харків, проспект 50-річчя СРСР, 27).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ (61080, Харків, проспект 50-річчя СРСР, 27).

Автореферат розісланий 10 вересня 2012 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. О. Житний

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням темпів та масштабів інформаційного обміну, збільшуючи соціальну роль інформації в системі регулювання суспільних відносин та висуваючи нові вимоги до організації управління. Усвідомлення важливості інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів, а також необхідності його модернізації відповідно до потреб інформатизації системи державного управління знайшло закріплення в низці міжнародних, загальнодержавних та відомих програмних документів, які визначили перспективи його розвитку. Сказане повною мірою стосується організованої злочинності, яка виступає суттєвим чинником посилення соціальної напруженості та дестабілізації суспільних відносин, уповільнення темпів економічного розвитку держави. У зв'язку з глобалізацією вона набуває транснаціонального характеру, оскільки впливає на злочинність, правопорядок, стан забезпечення прав людини в інших країнах.

На жаль, сучасний стан розробки теоретичних засад інформаційного забезпечення протидії організованій злочинності не повною мірою задовольняє потреби динамічного розвитку суспільства та подолання процесів, пов'язаних із кримінальною активністю певних категорій громадян, і тим самим зменшує можливості забезпечення законності та правопорядку в країні.

Проблеми протидії злочинності та організованим її формам традиційно привертають пильну увагу науковців. Особливо цікавими в науковому плані є роботи вітчизняних та зарубіжних учених, які представляють різні галузі наукового знання: О. М. Бандурки, І. Г. Богатирьова, С. В. Ванюшкіна, О. І. Гурова, Я. І. Гілінського, В. В. Голіни, Л. М. Давиденка, І. М. Даньшина, С. Ф. Денисова, Т. А. Денисової, А. І. Долгової, О. М. Джузи, В. М. Дрьоміна, В. П. Ємельянова, С. О. Єфремова, А. П. Закалюка, В. М. Кудрявцева, О. Г. Кулика, О. М. Литвака, О. М. Литвинова, О. А. Мартиненка, М. І. Мельника, В. О. Навроцького, В. С. Овчинського, Є. М. Поповича, О. О. Титаренка, В. М. Трубицького, Є. В. Топільської, В. Ф. Ущаровського, М. І. Хавронюка та інших дослідників.

Серед тих, хто заклав фундамент наукових розробок, присвячених кримінологічній інформації, її джерелам і передусім кримінальній статистиці, варто назвати радянських учених Г. А. Аванесова, А. Е. Жалинського, С. Є. Віцина, К. К. Горяїнова, В. М. Кудрявцева, В. В. Лунеева, Г. М. Мінковського, О. Б. Сахарова, О. М. Яковлева, а також вітчизняних кримінологів В. С. Батиргарееву, В. В. Голіну, Б. М. Головкина, О. М. Джузу, А. П. Закалюка, О. Г. Кальмана, О. Г. Колба, О. М. Костенка, М. В. Костицького, О. М. Литвака, В. М. Поповича, П. Л. Фріса та ін.

Безперечно, згадані автори зробили певний внесок у теорію протидії організованій злочинності, зокрема інформаційного забезпечення цієї діяльності. Однак зауважимо, що проблематика інформаційного забезпечення протидії організованій злочинності через складність розглядуваного феномену є багатоаспектною, і тому дотепер невирішеними залишається багато питань. Зокрема, потребує вивчення питання щодо інформаційних можливостей тих чи інших джерел кримінологічної інформації саме про організовану злочинність,

напрямів їхнього використання в кримінологічній науці та практиці. Вирішення окресленого кола проблемних аспектів сприятиме подальшому вдосконаленню інформаційного забезпечення протидії зазначеному виду злочинності.

Актуальність і складність теоретичних та прикладних проблем кримінологічних джерел про організовану злочинність зумовили необхідність наукового дослідження згаданої проблеми на монографічному рівні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація спрямована на подальшу реалізацію положень розділу 3 Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, затвердженої Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1000/2011, і виконана відповідно до п. 11 додатку 6 до Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 рр. (затвердженого наказом МВС України від 29 липня 2010 року № 347).

Тема дисертації в остаточній редакції затверджена Вченою радою Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка 31 травня 2012 року (протокол № 13).

Мета й задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб здійснити характеристику кримінальної статистики МВС України, кримінальних справ, публікацій у друкованих ЗМІ, звітів про результати вивчення громадської думки як джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність у контексті концепції наукового пізнання цього виду злочинності, а також окреслити напрями використання зазначених джерел у кримінологічній науці та практиці.

Для реалізації поставленої мети визначено такі задачі:

- здійснити системно-структурну характеристику організованої злочинності в статистичній та динамічній;
- охарактеризувати види та структуру кримінологічної інформації про організовану злочинність, а також принципи роботи з такою інформацією;
- дослідити можливості використання окремих методів роботи з кримінологічною інформацією про організовану злочинність;
- сформулювати перелік джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність;
- окреслити позиції для здійснення характеристики документальних джерел кримінологічної інформації.

Об'єктом дослідження є організована злочинність, супутні їй фактори, форми і напрями протидії останній.

Предметом дослідження виступили джерела кримінологічної інформації про організовану злочинність.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, що дає змогу розглядати кримінологічні засади інформаційного забезпечення протидії організованій злочинності в їх розвитку, взаємозв'язку та взаємовпливові.

На даному методологічному фундаменті в дисертації застосовуються окремі спеціально-наукові методи пізнання. Системно-структурний метод використано для характеристики організованої злочинності в цілому та її структурних елементів,

внутрішніх і зовнішніх зв'язків, тенденцій розвитку (розділ 1). За допомогою конкретно-соціологічних методів (вивчення документів) досліджено таке джерело кримінологічної інформації про організовану злочинність, як публікації в друкованих ЗМІ (підрозділ 3.4). Методи статистичного аналізу застосовано для виявлення окремих тенденцій розвитку організованої злочинності (підрозділи 1.3, 2.2), встановлення інформаційних можливостей кримінальної статистики МВС України про даний вид злочинності (підрозділ 3.2). Формально-логічний метод застосовано для аналізу понятійного апарату дослідження, зокрема для формулюванні поняття «джерела кримінологічної інформації» (підрозділи 2.1, 3.1).

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації склали наукові праці фахівців, у тому числі зарубіжних, у галузі загальної теорії систем, соціології, кримінології та кримінального права, криміналістики, правової статистики, теорії правоохоронної діяльності.

Положення й висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, кримінального та кримінального процесуального законодавства, законодавства, що регламентує інформаційні відносини, інших законів та підзаконних нормативно-правових актів України, котрі визначають правові засади організації та здійснення протидії злочинності та організованим її формам.

Емпіричну базу дослідження становлять дані кримінальної статистики МВС України за 1992-2011 рр. та Державної судової адміністрації України за 2002-2011 рр. відносно організованої злочинності, 56 звітів про результати вивчення громадської думки щодо злочинності та факторів, що її супроводжують, за 1992-2012 рр., матеріали 88 публікацій у друкованих ЗМІ, присвячених проявам організованої злочинності та корупції.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим в Україні монографічним дослідженням, в якому здійснено характеристику джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність у контексті концепції наукового пізнання зазначеного виду злочинності.

У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд нових наукових положень та висновків, які відповідають змістовним ознакам наукової новизни роботи. Основні з них такі:

уперше:

– сформульовано поняття «джерела кримінологічної інформації» – це будь-які носії необхідної для протидії злочинності соціальної інформації, яку можна отримати за допомогою наукових методів пізнання, про кількісно-якісні характеристики злочинності, фактори, що її супроводжують, напрями та форми протидії;

– розроблено методика аналізу такого джерела кримінологічної інформації про організовану злочинність, як журналістські розслідування, і на її основі проведено дослідження робіт переможців національних конкурсів на кращі журналістські розслідування з проблем корупції в Україні;

– обґрунтовано вживання терміна «звіти про результати вивчення громадської думки» для позначення результатів дослідження масової свідомості та колективної поведінки певної соціальної спільноти стосовно злочинності, супутніх їй явищ, протидії останній та обґрунтовано використання в кримінологічній науці в якості

кримінологічного джерела про організовану злочинність звітів про результати вивчення громадської думки відносно соціально-психологічних факторів злочинності та «фонових» явищ, що їй сприяють та відтворюються нею;

удосконалено:

– теоретичні положення щодо систематизації таких принципів роботи з кримінологічною інформацією про організовану злочинність, як принципи законності, об'єктивності, реалістичної обумовленості, конкретності, ситуаційної обумовленості, комплексності, детермінізму, ефективності, достатності інформаційного забезпечення, орієнтації результатів досліджень на практику, порівнянності кримінологічної інформації, отриманої з різних кримінологічних джерел, тощо;

– систему наукових положень про пізнання організованої злочинності на базі наукознавчої когнітивної структури, яка складається з онтологічного, гносеологічного та праксеологічного аспектів, що дозволило поєднати в рамках одного дослідження організовану злочинність та кримінологічні джерела відносно нього;

– класифікацію основних та забезпечувальних злочинів, що складають підсистему організованої злочинної діяльності, на чотирьох рівнях узагальнення (груповий, видовий, підвидовий, комплексний), необхідну для оптимізації вивчення інформаційних можливостей кримінологічних джерел;

– теоретичні положення відносно інформаційних можливостей та напрямів використання в кримінологічній науці та практиці кримінологічних джерел про організовану злочинність (кримінальної статистики МВС України, кримінальних справ, публікацій у друкованих ЗМІ, звітів про результати вивчення громадської думки);

дістали подальшого розвитку:

– теоретичні положення відносно рівнів організованих злочинних угруповань (їх відображення в положеннях ч.ч. 3, 4 ст. 28 КК України), необхідні для оптимізації вивчення інформаційних можливостей таких кримінологічних джерел, як кримінальна статистика, кримінальні справи, публікації в друкованих ЗМІ;

– положення щодо структури кримінологічної інформації про організовану злочинність (зміст блоків кримінологічної інформації про організовані злочинні угруповання та їх злочинну діяльність; фактори розгляданого феномену);

– класифікація джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність, а також характеристика джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність за наступними позиціями: інформаційні можливості, носії, види та способи фіксації кримінологічної інформації, що в них міститься;

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

– у науково-дослідній роботі ці результати, які в сукупності становлять цілісне знання щодо джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність, можуть бути основою для подальшої розробки відповідної проблематики (акт впровадження у діяльність Кримінологічної асоціації України від 11 травня 2012 р.);

– у правозастосовній діяльності використання одержаних результатів сприятиме подальшому вдосконаленню якості запобіжної діяльності державних

органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю (акт впровадження у діяльність УБОЗ ГУМВС України у Луганській області від 15 травня 2012 р.);

– у навчальному процесі матеріали дисертації можуть бути використані в ході підготовки підручників і навчальних посібників, при підготовці та проведенні лекцій, семінарських занять з курсу кримінології, у науково-дослідній роботі викладачів, ад'юнктів, курсантів та слухачів (акт впровадження у навчальний процес Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка від 23 травня 2012 р.).

Апробація результатів дослідження. Проміжні та кінцеві підсумки розробки проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення й висновки були оприлюднені на науково-практичному семінарі «Актуальні проблеми протидії злочинності в Україні» (м. Дніпропетровськ, 2010 р.); чотирьох науково-практичних конференціях: «Бізнес і злочинність» (м. Луганськ, 2009 р.); «Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти» (м. Харків, 2010 р.); «Норма та девіація у правоохоронній діяльності» (м. Луганськ, 2010 р.); «Молодь та злочинність» (м. Луганськ, 2011 р.); міжнародному круглому столі «Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи)» (м. Львів, 2010 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження викладено в чотирьох наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях з юридичних дисциплін, а також у п'яти тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на десять підрозділів, висновків, чотирьох додатків та списку використаних джерел (265 найменувань). Повний обсяг дисертації становить 228 сторінок, з яких основний текст займає 177 сторінок, список використаних джерел – 29 сторінок, додатки – 22 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мета й задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, апробація результатів дисертації та публікації.

Розділ 1 «Наукові засади кримінологічного дослідження організованої злочинності» присвячено структурно-системній характеристиці організованої злочинності в статичній та динамічній, що здійснюється в рамках онтологічного аспекту концепції наукового пізнання організованої злочинності.

У підрозділі 1.1. «Загальна характеристика складових організованої злочинності як системи» подано основні положення концепції наукового пізнання організованої злочинності на базі наукознавчої когнітивної структури, котра складається з органічно поєднаних між собою онтологічного, гносеологічного та праксеологічного аспектів. Детально розглядаються структурні елементи таких підсистем організованої злочинності, як організовані злочинні угруповання та організована злочинна діяльність. З метою уточнення інформаційних можливостей кримінальної статистики, кримінальних справ та публікацій у друкованих ЗМІ як

джерел кримінологічної інформації про згаданий вид злочинності співвіднесено наявні в кримінологічній літературі рівні організованих злочинних угруповань з положеннями чинного кримінального законодавства, що визначають ознаки організованих груп та злочинних організацій.

До організованих злочинних угруповань першого рівня пропонується відносити організовані групи та злочинні організації чисельністю до 10 осіб, створені з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації або забезпечення її функціонування. До організованих злочинних угруповань другого рівня здебувач відносить ієрархічні організовані групи, що відповідно до ч. 4 ст. 28 КК України не можуть бути визнаними злочинними організаціями, а також транснаціональні організації, передбачені ч. 5 ст. 143 КК України, чисельністю понад 10 осіб; злочинні організації в кількості від 11 осіб, створені з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації або забезпечення її функціонування. Злочинні організації чисельністю у кілька десятків осіб, створені не лише з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації або забезпечення її функціонування, а й керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування інших злочинних груп, на думку дисертанта, відповідають організованим злочинним угрупованням третього рівня. Крім того, кримінологи окремо виділяють угруповання, що виконують координаційні функції. Їм відповідають злочинні організації, створені лише для керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб або для забезпечення функціонування інших злочинних груп.

Всю систему злочинів, що складають організовану злочинну діяльність, пропонується розглядати на трьох рівнях узагальнення (груповий, видовий, підвидовий). Груповий рівень узагальнення складають основні злочини, об'єднані за видовим об'єктом злочину, забезпечувальні злочини – за функціональним призначенням. Видовому рівню узагальнення відповідають окремі види злочинів, передбачені статтями або частинами статей Кримінального кодексу України. До підвидового рівня узагальнення пропонується відносити підвиди окремих злочинів, передбачених статтею (частиною статті) Кримінального кодексу, виділені на підставі кримінологічно значущих ознак.

У підрозділі 1.2. *«Характеристика внутрішніх зв'язків організованої злочинності та її зв'язки з іншими видами злочинності»* розглядаються внутрішні зв'язки між підсистемами організованої злочинності, їх структурними елементами, а також зовнішні зв'язки розгляданого виду злочинності. Їхнє вивчення сприяє більш точному встановленню інформаційних можливостей тих або інших кримінологічних джерел інформації про організовану злочинність. Серед найбільш вагомих внутрішніх зв'язків системи організованої злочинності виділяються такі: 1) чисельність того чи іншого організованого злочинного угруповання є одним із факторів, що зумовлює його структуру, і навпаки; 2) кількісний склад і, відповідно, структуру організованого злочинного угруповання обумовлюють характер та масштаби його організованої злочинної діяльності і навпаки (зокрема, чим чисельніша група, тим більша кількість виявлених злочинів, учинених нею, тобто вищий ступінь інтенсивності її злочинної діяльності. Аналогічною є залежність між

тривалістю дії організованого злочинного угруповання та інтенсивністю його злочинної діяльності); 3) лише одночасне функціонування обох підсистем злочинів (основних та забезпечувальних), що складають підсистему «організована злочинна діяльність», забезпечує життєдіяльність систем більш високого рівня (підсистеми «організована злочинна діяльність», системи «організована злочинність») протягом тривалого періоду часу.

У межах розгляду внутрішніх зв'язків підсистеми «організована злочинна діяльність» пропонується оперувати, окрім групового, видового та підвидового рівнів узагальнення злочинів, що вчинюються у складі організованих злочинних угруповань, ще одним рівнем узагальнення, яким є комплекси взаємопов'язаних основних та забезпечувальних злочинів, котрі складають єдиний ланцюг організованої злочинної діяльності.

У *підрозділі 1.3. «Сучасні тенденції організованої злочинності в Україні»* здійснюється аналіз динаміки окремих кількісних та якісних показників організованої злочинності, що відображені в такому кримінологічному джерелі, як кримінальна статистика МВС України за 1992-2000 рр., 2002-2011 рр. та Державної судової адміністрації України за 2002-2010 рр. Зокрема, упродовж 1992-2000 рр. спостерігалася тенденція значного збільшення абсолютної кількості виявлених організованих злочинних угруповань, осіб, які скоїли злочини в їхньому складі, і самих злочинів відповідної категорії. Упродовж 2002-2011 рр. залишалася стабільною протилежна за змістом тенденція зареєстрованої організованої злочинності. Зменшення кількості злочинів, скоєних у складі організованих злочинних угруповань, відбувалось за рахунок зменшення абсолютної кількості зареєстрованих проявів бандитизму, крадіжок, грабежів, розбоїв, привласнень, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, вбивств на замовлення. Стабільною протягом 2002-2011 рр. лишилася тенденція до збільшення частки наркозлочинів. Сталим було і співвідношення злочинів, скоєних у складі організованих злочинних угруповань загальнокримінальної та економічної спрямованості.

Спираючись на виявлені в дисертаційному дослідженні тенденції зареєстрованої організованої злочинності, враховуючи недосконалість чинного законодавства, що регламентує протидію цьому явищу, його зв'язок з корупцією, принципи розвитку соціальних систем, у тому числі, агресивно орієнтованих, кінцеву мету системи (прагнення до надприбутків), дисертант робить припущення, що в Україні відсутнє адекватне реагування держави на прояви організованої злочинності економічної спрямованості, не зменшується вплив організованих злочинних угруповань на політичну та економічну сфери держави.

Розділ 2 «Характеристика кримінологічної інформації про організовану злочинність та роботи з нею» присвячено ґносеологічному аспектові концепції наукового пізнання організованої злочинності, а саме принципам та методам наукового пізнання самої організованої злочинності та кримінологічних джерел про цей феномен, а також видам та структурі кримінологічної інформації про нього.

У *підрозділі 2.1. «Поняття, види та структура кримінологічної інформації про організовану злочинність»* на підставі аналізу наявних у кримінологічній літературі дефініцій кримінологічної інформації запропоновано власне

визначення згаданого поняття як соціальної інформації, необхідної для протидії злочинності, котру можна отримати з кримінологічних джерел та оцінити за допомогою кримінологічних засобів, про кількісно-якісні характеристики злочинності, супутні їй фактори, напрями та форми протидії їй.

З метою характеристики кримінологічних джерел інформації про організовану злочинність (встановлення їх інформаційних можливостей) розглядаються види кримінологічної інформації, а також низка елементів структури кримінологічної інформації про організовану злочинність (блоки кримінологічної інформації про організовані злочинні угруповання та їх злочинну діяльність; фактори розгляданого феномену).

У підрозділі 2.2. «Принципи та методи роботи з кримінологічною інформацією» окреслюються принципи збору, переробки та аналізу кримінологічної інформації про організовану злочинність, зокрема: 1) принцип законності; 2) принцип об'єктивності; 3) принцип реалістичної обумовленості; 4) принцип конкретності та ситуаційної обумовленості; 5) принцип комплексності дослідження; 6) принцип детермінізму; 7) принцип ефективності; 8) достатність інформаційного забезпечення; 9) принцип орієнтації результатів досліджень на практику; 10) принцип порівнянності кримінологічної інформації, отриманої з різних кримінологічних джерел.

Розглядаються соціологічні і статистичні методи, які можуть бути застосовані на зазначених етапах роботи з кримінологічною інформацією про організовану злочинність. Охарактеризовано методи статистичного аналізу, використані в дослідженні при аналізі кримінальної статистики МВС України. Визнаючи неможливість використання низки методів статистичного аналізу через високий рівень латентності організованої злочинності, дисертант водночас обґрунтовує, що застосування таких методів, як згладжування рядів динаміки способом скзовної середньої, метод паралельних статистичних рядів дозволяють підвищити цінність для кримінологічної науки кримінальної статистики. Зокрема, останній метод дозволив наочно побачити, що рівень зареєстрованої організованої злочинності формується за рахунок тяжких та особливо тяжких злочинів, злочинів загальнокримінальної спрямованості. Виявити тенденції розвитку відносно низки показників організованої злочинності, що характеризуються різкими коливаннями (прояви бандитизму, умисних вбивств, вимагань, хабарництва, легалізації прибутків, одержаних злочинним шляхом, створення злочинної організації) вдалося при застосуванні методу згладжування рядів динаміки способом скзовної середньої.

Розділ 3 «Характеристика окремих видів джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність та їх використання у кримінологічній науці та практиці» виконано в межах праксеологічного аспекту концепції наукового пізнання організованої злочинності і присвячено таким документальним джерелам кримінологічної інформації про організовану злочинність, як кримінальна статистика МВС України, кримінальні справи, публікації в друкованих ЗМІ, звіти про результати вивчення громадської думки.

У підрозділі 3.1. «Поняття і види джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність» запропоновано визначення поняття «джерела кримінологічної інформації» – це будь-які носії необхідної для протидії злочинності

соціальної інформації, яку можна отримати за допомогою наукових методів пізнання, про кількісно-якісні характеристики злочинності, фактори, що її супроводжують, напрями та форми протидії. Окреслено позиції, за якими в наступних підрозділах здійснюється характеристика джерел кримінологічної інформації: за носіями; видами та способами фіксації кримінологічної інформації, що в них міститься; за інформаційними можливостями. Зокрема, за носіями кримінологічної інформації виділено особистісні та документальні джерела кримінологічної інформації. До особистісних джерел віднесено осіб, факти свідомості або діяльність яких містять відомості, необхідні для протидії злочинності. Документальні кримінологічні джерела – це утворені в ході цілеспрямованої людської діяльності матеріальні носії спеціальним способом зафіксованої в них інформації, необхідної для протидії злочинності, які дозволяють отримувати, використовувати, зберігати та передавати цю інформацію в часі та просторі. Аналіз робіт попередників дозволив надати класифікацію кримінологічних джерел у цілому та джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність, зокрема.

У підрозділі 3.2. *«Кримінальна статистика МВС України як джерело кримінологічної інформації про організовану злочинність»* надано характеристику зазначеного джерела інформації. Кримінальна статистика МВС України є документальним джерелом переробленої кримінологічної інформації (за способом фіксації інформації – письмовим або електронним). За характером інформація, що міститься в цьому джерелі, може бути як кількісною, так і якісною; за ступенем персоніфікації – знеособленою; за порядком доступу – відкритою.

На підставі аналізу структури зареєстрованої організованої злочинності, а також співвідношення між собою кількості виявлених організованих злочинних угруповань, злочинів, скоєних в їхньому складі, та осіб, які входили до складу цих угруповань, визначено ознаки організованих груп та злочинних організацій, зафіксованих у кримінальній статистиці МВС України: невелика чисельність (у середньому 4 особи), а значить і проста структура; період діяльності переважно до 1 року, а відтак невеликий ступінь кримінальної активності; відсутність у переважній кількості випадків корупційних та міжнародних зв'язків або їх невиявлення; скоєння переважно тяжких та особливо тяжких злочинів та (або) злочинів загальнокримінальної спрямованості. Окреслені ознаки відповідають організованим злочинним угрупованням першого рівня. У даному джерелі кримінологічної інформації знаходять своє відображення злочини групового, видового та підвидового рівнів узагальнення.

У підрозділі 3.3. *«Кримінальні справи як джерело кримінологічної інформації про організовану злочинність»* зауважено, що кримінальні справи є документальним джерелом непереробленої кримінологічної інформації. За характером інформація, що міститься в цьому виді кримінологічних джерел інформації про організовану злочинність, може бути як кількісною, так і якісною; за ступенем персоніфікації вона є персональною, крім випадків, передбачених законом; за порядком доступу – з обмеженим доступом у неархівних кримінальних справах, відкритою – в архівних кримінальних справах. За способом фіксації інформації, що в ньому міститься, аналізоване джерело є комбінованим.

Кримінальні справи є джерелом кримінологічної інформації про організовані злочинні угруповання першого рівня, а також вчинювані ними злочини, що відносяться до підвидового та комплексного рівнів узагальнення. У зв'язку з цим в кримінологічній науці доцільним є використання архівних кримінальних справ відносно осіб, які скоїли злочини у складі організованих груп та злочинних організацій, для отримання відомостей, що не містяться в кримінальній статистиці (зокрема, комплексний рівень узагальнення основних та забезпечувальних злочинів, що складають організовану злочинну діяльність; внутрішні системні зв'язки між елементами злочину, характеристиками організованого злочинного угруповання, яке його скоїло, осіб, які входили до його складу, потерпілих від злочину). Це одним перспективним напрямом використання кримінальних справ згаданої категорії може бути встановлення факторів організованої злочинної діяльності, відображеної в них, а також факторів, завдяки яким стає можливим виявлення уповноваженими органами конкретних її різновидів.

Далі розглядаються напрями використання в практиці неархівних кримінальних справ, серед яких відзначено: формування інформаційних систем регіонального рівня та кримінальної статистики правоохоронних органів України як звітності про результати їхньої діяльності; здійснення моніторингу, спрямованого на вирішення завдань оперативно-розшукової та слідчої діяльності, удосконалення якості та законності досудового слідства, що провадиться. Із відомостей, що містяться в архівних кримінальних справах, формується судова статистика кримінального судочинства.

У підрозділі 3.4. «Публікації в друкованих ЗМІ як джерело кримінологічної інформації про організовану злочинність» підкреслюється, що журналістські розслідування, публікації в друкованих ЗМІ, написані за результатами оперативно-розшукової діяльності або матеріалами кримінальних справ, слід розглядати як документальне джерело лише непереробленої кримінологічної інформації. Публікації в друкованих ЗМІ, написані за підсумками інтерв'ю з експертами, можуть містити як неперероблену, так і перероблену кримінологічну інформацію. У свою чергу, неперероблена кримінологічна інформація може бути як персональною, так і знеособленою, перероблена – лише знеособленою. За характером інформація, що міститься в цьому виді кримінологічних джерел про організовану злочинність, може бути як кількісною, так і якісною, за порядком доступу – відкритою. За способом її фіксації розглядане джерело може бути письмовим або електронним.

Здійснено порівняльну характеристику інформаційних можливостей кримінальної статистики МВС України, кримінальних справ та публікацій в друкованих ЗМІ, написаних за матеріалами кримінальних справ. На її основі обґрунтовується позиція, що публікації зазначеної категорії можуть використовуватись у кримінологічній науці в якості джерела кримінологічної інформації про організовані злочинні угруповання першого рівня в умовах, коли доступ до кримінологічних справ, на основі яких вони написані, ускладнений або неможливий. Публікації в друкованих ЗМІ за результатами оперативно-розшукової діяльності або підсумками інтерв'ю з експертами можуть містити окремі відомості про так званих «авторитетів» і «злочинців у законі», організовані злочинні угруповання всіх рівнів та вчинювані ними злочини всіх рівнів узагальнення.

У зв'язку з появою упродовж останніх років в Україні тенденції до об'єктивізації відомостей, що публікуються в журналістських розслідуваннях, розроблено методику аналізу такого кримінологічного джерела про організовану злочинність, як журналістські розслідування, і на її основі проведено дослідження робіт переможців національних конкурсів на кращі журналістські розслідування з проблем корупції в Україні. Особливо підкреслюється необхідність аналізу журналістських розслідувань на предмет обґрунтованості опублікованих в них відомостей. За наявності цієї умови вони можуть виступати кримінологічним джерелом про такі прояви організованої злочинності, як характеристики суб'єктів корупційних діянь, котрі, можливо, «співпрацюють» з організованими злочинними угрупованнями всіх рівнів. Крім того, у кримінологічній науці публікації в друкованих ЗМІ можуть використовуватись в якості джерела кримінологічної інформації про організовану злочинність для вивчення її факторів.

Основним напрямом використання в практиці публікацій у друкованих ЗМІ, крім журналістських розслідувань, є висвітлення в них виявлених проявів організованої злочинності, спрямоване на формування громадської думки, а саме підвищення авторитету правоохоронних органів. Журналістські розслідування можуть виступати джерелом орієнтуючої інформації для державних органів, уповноважених здійснювати боротьбу з організованою злочинністю, про окремі злочини організованих злочинних угруповань та осіб, які входять до їх складу, або співпрацюють з ними, і дана інформація відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 94 чинного КПК України може бути одним із приводів для порушення кримінальної справи.

У *підрозділі 3.5. «Звіти про результати вивчення громадської думки як джерело кримінологічної інформації про організовану злочинність»* обґрунтовується доцільність вживання формулювання, зазначеного в назві підрозділу, для позначення результатів дослідження масової свідомості та колективної поведінки певної соціальної спільноти стосовно злочинності, супутніх їй явищ, протидії останній.

Звіти про результати вивчення громадської думки є документальним джерелом переробленої кримінологічної інформації. За характером інформація, що міститься в цьому кримінологічному джерелі про організовану злочинність, може бути як кількісною, так і якісною, за ступенем персоналізації – знеособленою, за порядком доступу – відкритою. За способом фіксації інформації, що в ньому міститься, це джерело може бути письмовим або електронним. Інформаційні можливості даного джерела полягають в тому, що воно містить інформацію про фактори організованої злочинності соціально-психологічного характеру.

Дисертантом обґрунтовується позиція, що в умовах обмеженості досліджень, присвячених безпосередньо досліджуваному виду злочинності, наукову цінність становлять звіти про результати вивчення громадської думки стосовно факторів загальної злочинності, у першу чергу, соціально-психологічного характеру (ставлення населення до правоохоронних органів та суду, окремих заходів протидії тощо) та «фонових» явищ, що сприяють організованій злочинності та відтворюються нею, зокрема корупції, наркоманії, тіньової економіки.

На практиці звіти про результати вивчення громадської думки можуть використовуватись під час прийняття стратегічних і тактичних планів з поліпшення

криміногенної ситуації в країні, регіоні, локальній місцевості; для визначення найбільш ефективних шляхів налагодження співпраці з населенням.

ВИСНОВКИ

У результаті дисертаційного дослідження, виконаного на основі аналізу чинного законодавства України та практики його застосування, теоретичного осмислення наукових праць та отриманих дослідницьких даних, автором запропоновано нове вирішення актуального наукового завдання, а також сформульовано низку висновків та пропозицій, спрямованих на вдосконалення інформаційного забезпечення протидії організованій злочинності. Основні з них такі:

1. Трансформовано концепцію наукового пізнання організованої злочинності на ґрунті наукознавчої когнітивної структури, котра складається з органічно поєднаних між собою онтологічного, гносеологічного та праксеологічного аспектів, що дозволило поєднати в межах одного дослідження організовану злочинність та кримінологічні джерела відносно нього.

2. У межах онтологічного аспекту згаданої концепції здійснено системно-структурну характеристику організованої злочинності. Детально розглядаються структурні елементи таких підсистем організованої злочинності, як організовані злочинні угруповання та організована злочинна діяльність, внутрішні та зовнішні зв'язки досліджуваної системи. З метою уточнення інформаційних можливостей кримінальної статистики, кримінальних справ, публікацій у друкованих ЗМІ як джерел кримінологічної інформації про розглядаєний вид злочинності, співвіднесено наявні в кримінологічній літературі рівні організованих злочинних угруповань з положеннями чинного кримінального законодавства, що визначають ознаки організованих груп та злочинних організацій. Пропонується розглядати всю систему злочинів, що складають організовану злочинну діяльність, на чотирьох рівнях узагальнення (груповий, видовий, підвидовий, комплексний).

3. Спираючись на виявлені в ході дослідження тенденції розвитку зареєстрованої організованої злочинності, враховуючи недосконалість чинного законодавства, що регламентує протидію цьому явищу, його зв'язок з корупцією, принципи розвитку соціальних систем, у тому числі, агресивно орієнтованих, кінцеву мету – прагнення до надприбутків, дисертант робить припущення, що в Україні відсутнє адекватне реагування держави на прояви організованої злочинності економічної спрямованості, не зменшується вплив організованих злочинних угруповань на політичну та економічну сфери держави.

4. Запропоновано визначення поняття кримінологічної інформації як соціальної інформації, необхідної для протидії злочинності, котру можна отримати з кримінологічних джерел та оцінити за допомогою кримінологічних засобів, про кількісно-якісні характеристики злочинності, супутні їй фактори, напрямки та форми протидії їй.

5. З метою характеристики кримінологічних джерел про організовану злочинність, зокрема встановлення їх інформаційних можливостей розглядаються види кримінологічної інформації та структура кримінологічної інформації про

організовану злочинність, що складається з блоків кримінологічної інформації про організовані злочинні угруповання та їх злочинну діяльність; фактори цього феномену.

6. У межах гносеологічного аспекту концепції наукового пізнання організованої злочинності окреслюються принципи збору, переробки та аналізу кримінологічної інформації про організовану злочинність (принципи законності, об'єктивності, реалістичної обумовленості, конкретності та ситуаційної обумовленості, комплексності дослідження, детермінізму, ефективності, достатності інформаційного забезпечення, орієнтації результатів досліджень на практику, порівнянності кримінологічної інформації, отриманої з різних кримінологічних джерел), а також розглядаються статистичні і соціологічні методи, які можуть бути застосовані на зазначених етапах роботи з кримінологічною інформацією про організовану злочинність.

7. Сформульовано визначення поняття «джерела кримінологічної інформації», під якими пропонується розглядати будь-які носії необхідної для протидії злочинності соціальної інформації, яку можна отримати за допомогою наукових методів пізнання, про кількісно-якісні характеристики злочинності, фактори, що її супроводжують, напрями та форми протидії. Подається система джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність, а також обґрунтовано вживання терміна «звіти про результати вивчення громадської думки» для позначення результатів дослідження масової свідомості та колективної поведінки певної соціальної спільноти стосовно злочинності, супутніх їй явищ, протидії останній.

8. У межах праксеологічного аспекту концепції наукового пізнання організованої злочинності здійснюється характеристика таких джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність, як кримінальна статистика МВС України, кримінальні справи, публікації в друкованих ЗМІ, звіти про результати вивчення громадської думки за такими позиціями: носії; види та способи фіксації кримінологічної інформації, що в них міститься; інформаційні можливості.

9. За носіями згадані кримінологічні джерела є документальними. За характером інформація, що в них міститься, може бути як кількісною, так і якісною, за порядком доступу – відкритою (крім неархівних кримінальних справ). Перероблену кримінологічну інформацію містять кримінальна статистика МВС України та звіти про результати вивчення громадської думки, неперероблену – кримінальні справи та публікації в друкованих ЗМІ, крім тих, які написано за підсумками інтерв'ю з експертами. Останні можуть містити як неперероблену, так і перероблену кримінологічну інформацію. Неперероблена кримінологічна інформація може бути як персональною, так і знеособленою, перероблена – лише знеособленою. За способом фіксації інформації кримінальні справи є комбінованим джерелом кримінологічної інформації, інші джерела можуть бути письмовими або електронними.

10. Відносно інформаційних можливостей кримінальної статистики МВС України, кримінальних справ та публікацій в друкованих ЗМІ, написаних за матеріалами кримінальних справ, обґрунтовується позиція, що в них

відображаються організовані злочинні угруповання першого рівня. Розглядається специфіка використання вказаних джерел у кримінологічній науці. Зокрема, архівні кримінальні справи доцільно використовувати в кримінологічній науці для отримання відомостей, що не містяться в кримінальній статистиці, та встановлення факторів організованої злочинної діяльності, відображеної в них. Публікації в друкованих ЗМІ, написані за матеріалами кримінальних справ, можуть використовуватись у кримінологічній науці в якості джерела кримінологічної інформації про організовані злочинні угруповання першого рівня в умовах, коли доступ до кримінологічних джерел, на основі яких вони написані, ускладнений або неможливий.

11. Публікації в друкованих ЗМІ, написані за результатами оперативно-розшукової діяльності або підсумками інтерв'ю з експертами, можуть містити окремі відомості про так званих «авторитетів» і «зłodіїв у законі», організовані злочинні угруповання всіх рівнів та вчинювані ними злочини всіх рівнів узагальнення. Журналістські розслідування, присвячені проявам корупції, у кримінологічній науці можуть розглядатись в якості джерела кримінологічної інформації про такі прояви організованої злочинності, як характеристики суб'єктів корупційних діянь, котрі, можливо, «співпрацюють» з організованими злочинними угрупованнями всіх рівнів, але за умови обґрунтованості відомостей, що в них публікуються. Крім того, публікації в друкованих ЗМІ можуть використовуватись в якості кримінологічного джерела інформації про організовану злочинність для вивчення її факторів.

12. Інформаційні можливості звітів про результати вивчення громадської думки як джерела кримінологічної інформації про організовану злочинність полягають в тому, що воно містить інформацію про її фактори соціально-психологічного характеру. У зв'язку з обмеженістю досліджень, присвячених безпосередньо згаданому виду злочинності, обґрунтовується, що для його пізнання наукову цінність становлять звіти про результати вивчення громадської думки стосовно факторів загальної злочинності, у першу чергу, соціально-психологічного характеру та «фонових» явищ, що сприяють організованій злочинності та відтворюються нею.

13. Узагальнено напрями використання згаданих кримінологічних джерел інформації про організовану злочинність у кримінологічній практиці. Зокрема неархівні кримінальні справи використовуються в практиці для формування інформаційних систем регіонального рівня та кримінальної статистики правоохоронних органів України як звітності про результати їхньої діяльності; здійснення моніторингу, спрямованого на вирішення завдань оперативно-розшукової та слідчої діяльності, удосконалення якості та законності досудового слідства. Із відомостей, що містяться в архівних кримінальних справах, формується судова статистика кримінального судочинства.

Основним напрямом використання в практиці публікацій у друкованих ЗМІ, крім журналістських розслідувань, є висвітлення в них виявлених проявів організованої злочинності, спрямоване на формування громадської думки, а саме підвищення авторитету правоохоронних органів. Журналістські розслідування можуть виступати джерелом орієнтуючої інформації для державних органів,

уповноважених здійснювати боротьбу з організованою злочинністю про окремі злочини організованих злочинних угруповань та осіб, які входять до їх складу, або співпрацюють з ними, і дана інформація відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 94 чинного КПК України може бути одним із приводів для порушення кримінальної справи. Звіти про результати вивчення громадської думки використовуються на практиці під час прийняття стратегічних і тактичних планів з поліпшення криміногенної ситуації в країні, регіоні, локальній місцевості; для визначення найбільш ефективних шляхів налагодження співпраці з населенням.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Одинцова О. В. Щодо визначення поняття «кримінологічна інформація про організовану злочинність» / О. В. Одинцова // Вісник ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка. – 2011. – № 3. – С. 133–142.
2. Одинцова О. В. Джерела кримінологічної інформації: поняття, види, система [Електронний ресурс] / О. В. Одинцова // Часопис Академії адвокатури. – 2011. – № 4. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ChaaU/2011-4/11oovpvs.pdf>
3. Одинцова О. В. Рівні організованої злочинності: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти / О. В. Одинцова // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Право». – 2012. – № 1. – С. 131–137.
4. Одинцова О. В. Відбиття характеристик організованої злочинності у кримінальній статистиці МВС України за 2002-2011 рр. / О. В. Одинцова // Вісник ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка. – 2012. – № 2. – С. 300–313.
5. Одинцова Е. В. Некоторые аспекты проблемы достоверности источников информации об организованной преступности / О. В. Одинцова // Проблемы якості інформації про злочинність: кримінологічні дослідження / Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. – Вип. 4. – С. 182–193.
6. Одинцова Е. В. Некоторые аспекты правового государства в массовом сознании жителей г. Луганска / О. В. Одинцова // Антропология права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи) : статті учасників Міжнародного круглого столу. – Львів : Галицький друкар, 2010. – С. 449–461.
7. Одинцова О. В. Джерела інформації про організовану злочинність у наукових роботах російських кримінологів / О. В. Одинцова // Дев'янтина поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти : матеріали наук.-практ. конф. – Х. : ХНУВС, 2010. – С. 112–116.
8. Одинцова Е. В. Публикации в СМИ как источники информации об экономической преступности: проблема достоверности / О. В. Одинцова // Бізнес і злочинність: кримінологічні дослідження / Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. – Вип. 5. – С. 49–57.
9. Одинцова О. В. Доступність джерел кримінологічної інформації, що утворюються в процесі діяльності органів внутрішніх справ України // Норма та

девіація у правоохоронній діяльності: кримінологічні дослідження: / Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка, – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. – Вип. 6. – С. 289–297.

АНОТАЦІЇ

Одинцова О. В. Джерела кримінологічної інформації про організовану злочинність та їх використання у кримінологічній науці та практиці. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, Україна, 2012.

Дисертацію присвячено характеристиці та напрямам використання в кримінологічній науці та практиці таких джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність, як кримінальна статистика МВС України, кримінальні справи, публікації в друкованих ЗМІ, звіти про результати вивчення громадської думки.

Трансформовано концепцію наукового пізнання організованої злочинності на ґрунті наукознавчої когнітивної структури, котра складається з органічно поєднаних між собою онтологічного, гносеологічного та праксеологічного аспектів. У межах онтологічного аспекту згаданої концепції здійснено системно-структурну характеристику організованої злочинності в статичі та динаміці.

Розглядаються види та структура кримінологічної інформації про організовану злочинність (блоки кримінологічної інформації про організовані злочинні угруповання та їх злочинну діяльність; фактори аналізованого феномену).

Гносеологічний аспект концепції наукового пізнання організованої злочинності знаходить своє відображення в принципах роботи з кримінологічною інформацією про організовану злочинність та дослідженні можливостей використання окремих методів роботи з нею.

Здійснено класифікацію джерел кримінологічної інформації про організовану злочинність. У межах праксеологічного аспекту вказаної концепції подано авторське бачення інформаційних можливостей та інших характеристик кримінальної статистики МВС України, кримінальних справ, публікацій у друкованих ЗМІ, звітів про результати вивчення громадської думки, а також особливостей їх використання в кримінологічній науці та практиці.

Ключові слова: організована злочинність, джерела кримінологічної інформації, кримінальна статистика МВС України, кримінальні справи, публікації в друкованих ЗМІ, звіти про результати вивчення громадської думки.

Одинцова Е. В. Источники криминологической информации об организованной преступности и их использование в криминологической науке и практике. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08. – уголовное право и криминология; уголовно-

исполнительное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков, Украина, 2012.

Диссертация посвящена характеристике и направлениям использования в криминологической науке и практике таких источников криминологической информации об организованной преступности, как уголовная статистика МВД Украины, уголовные дела, публикации в печатных СМИ, отчеты о результатах изучения общественного мнения.

Трансформировано концепцию научного познания организованной преступности на базе науковедческой когнитивной структуры, включающей органически связанные между собой онтологический, гносеологический и праксеологический аспекты. В рамках онтологического аспекта указанной концепции осуществлена системно-структурная характеристика организованной преступности. Рассматриваются структурные элементы таких подсистем организованной преступности, как организованные преступные группировки и организованная преступная деятельность, внутренние и внешние связи исследуемой системы. С целью уточнения информационных возможностей таких криминологических источников об организованной преступности, как уголовная статистика, уголовные дела, публикации в печатных СМИ, соотнесены выделяемые в криминологической литературе уровни организованных преступных группировок с положениями действующего уголовного законодательства, определяющими признаки организованных групп и преступных организаций. Предлагается рассматривать всю совокупность преступлений, составляющих организованную преступную деятельность, на четырех уровнях обобщения (групповой, видовой, подвидовой, комплексный).

Рассматриваются виды и структура криминологической информации об организованной преступности (блоки криминологической информации об организованных преступных группировках и преступной деятельности, ими совершаемой; факторах данного социально-правового феномена). Гносеологический аспект концепции научного познания организованной преступности находит своё отражение в принципах работы с криминологической информацией об организованной преступности и исследовании возможностей использования отдельных методов работы с ней.

Сформирована классификация источников криминологической информации об организованной преступности. В рамках праксеологического аспекта указанной концепции осуществлена характеристика уголовной статистики МВД Украины, уголовных дел, публикаций в печатных СМИ, отчетов о результатах изучения общественного мнения, в частности выделены их информационные возможности, а также обобщены направления использования указанных источников в криминологической науке и практике.

Ключевые слова: организованная преступность, источники криминологической информации, уголовная статистика МВД Украины, уголовные дела, публикации в печатных СМИ, отчеты о результатах изучения общественного мнения.

Odyntsova O. V. Criminological sources about organized crime and their introduction in criminal science and practice. – *Published as manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law, Speciality 12.00.08. – Criminal Law and Criminology; Penitentiary Law. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, Ukraine, 2012.

The thesis covers characteristics and aspects of introduction to criminal science and practice such criminological sources about organized crime as criminal statistics of Ministry of Internal Affairs of Ukraine, criminal cases, publications in Print Media, reports on results of public opinion analysis.

The concept of scientific cognition of organized crime is formed on the basis of scientific cognitive structure, which is composed of organically interconnected ontological, gnoseological and proxeological aspects. Within the framework of ontological aspect of the marked concept, system and structural description of organized crime was conducted in statics and dynamics.

Kinds and structure of criminological sources about organized crime (such as blocks of information about organized criminal groupments and criminal activity committed by them; factors of given phenomenon) are considered. Gnoseological aspect of the concept of scientific cognition of organized crime finds its reflection in principles of work with criminological sources about organized crime. The possibilities of introduction of separate methods of work with criminological sources are scrutinized.

Classification of criminological sources about organized crime is formed. Within the framework of proxeological aspect of the indicated concept, author's vision of informative possibilities and other characteristics of criminal statistics of Ministry of Internal Affairs of Ukraine, criminal cases, publications in Print Media, reports on results of public opinion analysis, and features of their application in criminal science and practice, is introduced.

Keywords: organized crime, criminological sources, criminal statistics of Ministry of Internal Affairs of Ukraine, criminal cases, publications in Print Media, reports on results of public opinion analysis.